

Raymond Queneau STYLISTICKÁ CVIČENÍ

ukázky

obálka Roman Kameš

Kompletní vydání Volvox Globator, Praha 1994

Translation © Patrik Ouředník, 1994

© Éditions Gallimard, 1947

Stylistická cvičení byla poprvé publikována roku 1947 - to jest 415 let po *Pantagruelovi*, 63 let po *Bouvardovi a Pécuchetovi* a 14 let před vznikem Dílny potenciální literatury a vydáním *Sta tisíc miliard básní*, v nichž Queneau, rozehrávaje naplno zákony kombinatoriky, nabídne veršomilným čtenářům 10^{14} sonetů, tedy četbu, při průměrné rychlosti 45 vteřin na báseň, na 190 258 751 let.

Princip Stylistických cvičení je do značné míry obdobný: udělat z ničeho něco, co je možno libovolně obměňovat. Absence děje jako takového je tu podmínkou: veškeré *umění* spočívá v *umnosti*. Z tohoto úhlu odpovídají Stylistická cvičení mairétofským klasicistním požadavkům - původnost spisovatele spočívá v umění tvořit z ničeho, praví Racine, a množování zápletek je pouhým manévrem básníků bez génia.

Vidět po vzoru některých dobových kritiků ve Stylistických cvičeních snahu o destrukci, resp. dekonstrukci literatury je tedy nanejvýš paradoxní: umění rétoriky a jazyková vynalézavost jsou koneckonců prvním předpokladem k autentické literatuře. Nějaký ten obsah se vždycky najde.

Queneauovy práce (ať už jde o romány, básně, povídky či eseje) vycházejí z novodobého pojetí uměleckého jazyka, tak jak je rámcově chápán po téměř celé 20. století, od chvíle, kdy ruští formalisté povýšili poetiku na svébytný teoretický obor, až k francouzským teoretickým proudům 50. a 60. let a chaotickému postmodernismu posledního dvacetiletí.

Queneauovo obsáhlé a všestranné dílo se z tohoto pohledu jeví neobyčejně jednotné. Vede-li krize jazyka a z ní vyplývající "smrt člověka" (slovo je v západní kultuře jediným věčným důkazem, že mluvčí je naživu) v poválečné Francii k existenciálnímu prázdnu, neřkuli nicotě, Queneau volí přístup opačný a v narušení literárních a jazykových konvencí vidí způsob, jak dospět k novému pojetí spisovatele, jenž díky formální vybavenosti a vybroušenosti jazykových figur vrátí literárním "cvičením" smysluplnost, která je v jazyce živelně obsažena. K tomu, aby slovo znovunabylo smyslu, je zapotřebí rigorózní a trpělivé alchymie; Queneauův trvalý zájem o matematiku - a zejména o vše, co souvisí s kombinatorikou - je v tomto ohledu příznačný. Virtuozita, s níž Queneau žongluje s jazykem, komplexní výstavba jeho románů i autorův zhusta zlomyslný humor v sobě ovšem skrývají nebezpečí, že čtenář (uživatel) bude brát za cíl to, co je pouhým prostředkem. Neboť účelem a *raison d'être* Queneauovy alchymie

je permanentní reforma jazyka podle předem dané a důsledně uplatňované metodologie - reforma, jež je v autorových očích nezbytná k rozvoji ducha, ohrožovaného stejně dobře kulturním a intelektuálním konzervatismem a kretenismem jako anarchickým, samoučelným zpochybňováním veškerého řádu. Jazyk je pro Queneaua nositelem imaginace i kulturnosti, svobody i odpovědnosti. Na eisnerovskou otázku - "dobrá, ale *který* jazyk?" - odpovídá Queneau: jazyk ve své úplnosti, mnohotvárnosti a pohyblivosti. Zbývá už jen tento *reálný* jazyk *vytvořit* - a problém (a zároveň hnací síla queneauovského projektu) spočívá v tom, najít odpovídající vzorec. Má-li být jazyk přirozeně kreativní, je nutno jej současně osvobodit i reorganizovat. Tento princip tlumočí Queneau propojováním literárních postupů se spontánním vývojem jazyka, konfrontací literární mimesis s metodami paraliterárními, podmíněností narativní výstavby na zákonitostech matematické kombinatoriky. Je rovněž příznačné, jak významné místo zaujímá v Queneauových prózách rétorika - tedy obor, který byl výsledkem vývoje, vedoucího od jazyka jakožto *jevu* k jazyku *projevu*.

Stylistická cvičení nám dávají nahlédnout do Queneauových křivulí jako žádné jiné ucelené dílo: devětadevadesát kapitol (kterých by stejně dobře mohlo být 100, 500 nebo 999) kombinuje výpůjčky z rétoriky a poetiky, figury z matematické lingvistiky a ukázky z *linguae vulgaris*. Queneauovy variace postrádají ovšem výchozí model, jednotlivé kapitoly jsou soběstačné (s výjimkou *Anagramů* a *Homofonně*) a vzájemně rovnocenné, základním schématem je toliko úhrn možností. Spojitost s Dílnou potenciální literatury je zřejmá; na rozdíl od pozdějších, povíce laboratorních experimentů zůstávají však Stylistická cvičení svrchaným tvůrčím aktem, vylučujícím mechanickou postprodukcí a "samotvorbu".

Patrik Ouředník

Jednoho dne kolem poledního jsem si na zadní plošině přeplněného autobusu linky S povšiml mladíka s nezvykle dlouhým krkem a s kloboukem, na němž byl místo stuhy ozdobný prýmek. Náhle se mladík obořil na svého souseda a obvinil jej, že mu šlape na nohy pokaždé, když lidé nastupují nebo vystupují. Rychle však hádku ukončil, když uviděl volné místo; vrhl se k němu a posadil se.

O dvě hodiny později jsem ho zahlédl na Římském nádvoří před nádražím Saint-Lazare. Procházel se s přítelem, který mu radil, aby posunul horní knoflík u svrchníku o pár centimetrů výš.

PROROCKY

Až udeří poledne, budeš stát na zadní plošině přeplněného autobusu. Mezi četnými spolucestujícími si povšimneš výrostka komického vzezření. Spatříš jeho vychrtlý krk a zaznamenáš nepřítomnost stuhy na plstěném klobouku. Bude se projevovat značně nervózně domnívaje se, že mu jeho soused schválně šlape na nohy. Po chvíli mu své domněnky sdělí; avšak soused neodpoví. Výrostek, zachvácen panikou, prchne k volnému sedadlu.

Zkříží ti cestu o dvě hodiny později na Římském nádvoří. Bude se procházet s přítelem před nádražím Saint-Lazare. Uvidíš je oba – a mimovolně zaslechneš i tato slova:

"Ten tvůj kabát je sto let za opicema. Měl by sis sem nechat přišít knoflík."

SUBJEKTIVNĚ

Řekl jsem si dneska, nejvyšší čas pokřtít můj nový klobouk – vám řeknu docela pikantní. Před nádražím Saint-Lazare jsem potkal X. Snažil se do mě rýt, že prý mám moc široký výstřih a kdesi cosi. O klobouku ani slovo, závistivec.

Prve když jsem jel autobusem, podařilo se mi elegantně poslat k šípku jednoho chlapíka. Autobus byl nemožně přečpaný a já jako na potvoru neměl prашule na taxíka.

Dotěra jeden.

ROVNĚŽ SUBJEKTIVNĚ

Dneska vedle mě v autobuse stál jeden takový utřinos, to se vážně hned tak nevidí, naštěstí, protože jinak by mě museli zavřít za vraždu. Usmrkanec! Takových šesta sedmadvacet mu mohlo být. Ten jeho krk! Čerstvě oškubaný krocan by se musel stydět. A co krk, ten bych mu možná ještě odpustil, ale ta jeho stuha na klobouku, teda stuha! právě že kus špagátu nebo co, fialovýho! fialovýho jak baklažán, co vám budu povídat. Fujtajbl! Že mi ale zvedl mandle! No a protože byl nával, jako pokaždý v tuhle hodinu, využil jsem toho, abych mu čas od času nastavil loket, takhle hezky na solar. Nakonec vzal roha, pitomeček, ani jsem neměl čas mu zdupat ty jeho fajfky, abych ho krapet vyvedl z míry. Taky bych mu bejval řekl - a to si pište, že by to s ním zamávalo -, aby si přepočítal knoflíky na kabátě. Jeden mu tam chyběl, hajzlíkovi.

ALITERACE

Na pohříchu přeplněné plošině přebýval přibližně v poledne přezdobený pošuk s předlouhým požerákem pod přihlouplým podelbím. Pojednou, překypuje pobouřením, povídá popuzeně poblíž podupávajícímu podnikavci: "Přisámbohu, pane, přestaňte mě poštuchovat." Pak podlehl pokušení a posadil se.

Později po poledni jsem potápku potkal v podloubí před příchodem k perónům. Procházel se s přítelem, přetrásaje pravidla přijatelného parádění.

KOMPOZICE

Stálplošněl jsem v eslinkovém autobuse a spoluvytvářel byrokratoúřední, rekreačně-pracovní homodav. Stálsousedil jsem s dlouhokrkým holobrádkem s kloboukopentlí na hlapalici. Kterýžto zčistanáhle poznapravil k staromuži popravici: "Vy mne záměroschválně šlaponožíte." Nato se usavolnomístnil.

V pozdnořímském časoprostoru se zmíněnotyčný budižkničemu oblazařil v doprospolečnosti druhopřítele. Tento radoskytl: "Bylo by namístě vystřihúžit svrchogot."

ANIMISMUS

Ó klobouk! Rozeklaný, hnědě zbarvený, plstěný klobouk se sklopenou střechou a prýmekem na dýnku. Klobouk chvějící se slabými výkyvy způsobenými nerovnostmi terénu, přenášenými osmi koly motorového vozidla, jež ho veze ve svých útrokách. Klobouk! Příliv a odliv cestujících jej nutí po pídích ustupovat. Klobouk! Klobouk se zlobí. Plane velkým rudým hněvem. Vyjadřuje své pohoršení pomocí lidského hlasu, ukrytého v důmyslném soukolí kostí a šlach, jemuž je svrchovaným pánem. Klobouk! Odchází k volnému sedadlu. Klobouk! Klobouk si sedá.

O dvě hodiny později jej potkávám před nádražím Saint-Lazare. Klobouk! Prochází se s přítelem, který ho nabádá, aby si nechal našít knoflík na výstřih svého pršipláště... klobouk... knoflík... nabádá... klobouk je nabádán... klobouk.

ANAGRAMY

Na ledě poník spí - náš cíl C. Kněz hubou mele, ohyzda krade se bytem. Vůkol starci hladí myš, též vousy. Děti jí hmyz. Ó slzy, kočkodan mívá se účinkem, krokev usedá na osev. Teskně chvátá lín a ocas za věčné bác. Losos se pýří, laťkokať, různě zde dumá výr. Plá ananas z not hoci tyto. He? Ať žije banán! Drn kýchl. Nemístně volá: "Hlene!"

Proradný je mrož: snídá hnida s ředkví, vlaje, pepř o tom neví. Chromý fík tyká sazi přec; až mysl tne tmou, prs pomine tiše. Plvaz mol koří se světu. Střih! Kuna hárá, snivě vítá zimu: "Belelele! Dudl! Kříp!"

ONOMATOPOIE

Bimbambum, bimbambum. V autobuse, puf-puf-puf, vrrrrr! linky S (dva tři, dva tři) na zadní plo-plo-plo: plošině (šine si to, šine si to) junák jakýs, juch juch (húú! ten má hučku, a ten krk! fuj, fuj, fujara), stojí tam, stojí sám, piky piky na hlavu. Brekeke! pán se zlobí, dupity dupity dup! Ten pán je vrah, junák má strach: frrrr! Bums!

Bimbambum, bimbambum, š-š-š-š-ůůůůů! Junák kráčí před nádražím, pfisty-pfů, pfisty-pfů. Kdosi jde s ním, juj: "...knoflík! Fuj!"

Taktak.

HOMOFONNĚ

Poslední špetka na limbě přec vadí. Tu, ba, čest a dvacet vždy letí, mělký kloub! houk píst posluhy, obdobný synek navykle dlouží hrb. Veš obecná tlačí se na nás v dávkách. Zmýlení tatík starosti kuje na sivého housera. Vždy čítá muže v domě neurvale v ráži. Pláč tklivý! Ó! Snad dá on bůra! Dost na tom. Snad zhebne mol; Mefisto ať hrne sekeru.

Oběd podivný v hvozdě jí se. Sochaři při těle boří se na moři. Vpřed, zápraží! Sen lazaří, teřich lká. Vel rysy, achát se hne. Vši štípnou fík. Hú! Kaz zuje kamna. Bystřina? Vír! Světlo! Jen vkroč.

KONDITIONÁL

Kdybich byl býval byl jel onoho dne autobusem linky S, byl bych si býval byl povšiml mladíka s nezvykle dlouhým krkem. Měl by býval na hlavě klobouk, na němž by místo stuhy byl býval ozdobný prýmek. Mladík by se byl býval obořil byl na svého souseda a byl by ho býval byl obvinil, že mu byl záměrně byl býval šlapal na nohy. Byl by však býval hádku ukončil, neboť by byl býval zahlédl volné místo; byl by se býval k němu byl vrhl a byl by se býval posadil.

Byl bych ho býval byl potkal o dvě hodiny později na Římském nádvoří s přítelem, který by mu byl býval byl řekl, že kdyby byl on byl býval byl na jeho místě, byl by býval posunul horní knoflík u svrchníku o několik centimetrů výš.

KNIŽNÍ NOVINKY

Ve svém novém románu zpracovává XZ, kterému již vděčíme za nejedno čtenářsky i kriticky podnětné dílo, se zápaem sobě vlastním příběh několika

osob, jejichž osudy se náhodně zkříží v městském autobuse. Jednotlivé postavy jsou vylíčeny s obvyklou maestrií dokonalého pozorovatele lidských povah. Zdánlivě jednoduchá, ve skutečnosti však do detailu propracovaná zápleтка spočívá v palčivé konfrontaci hlavního hrdiny se záhadnou postavou mladíka, který je zdá se vždy a za všech okolností připraven vyhledávat spory. Ve strhujícím závěru vidíme tuto tajemnou postavu pozorně naslouchat radám přítele, šviháka neurčitého věku.

Nový román spisovatele XY, plný napětí a dramatických zvrátů, nutí však i k zamyšlení a vryje se čtenáři nadlouho do paměti.

DOPIS

Vážený pane řediteli!

Dovoluji si obrátit se na Vás v záležitosti, která, jakkoli může sama o sobě působit zanedbatelně, ilustruje dle mého mínění velmi zřetelně stav, v němž se už několik let nachází naše veřejná doprava!

Dnes dopoledne, krátce před dvanáctou hodinou, jsem se nacházel v autobuse číslo 84. Vůz byl plně obsazen, ba troufal bych si říci "více než plně", neboť průvodčí vpouštěl nové a nové cestující s klidem, který hraničil s nedbalostí! Nehledě k tomu, že dav cestujících brzdil nevyhnutelně nástup i výstup jiných cestujících a narušoval plynulý provoz, stál na zadní plošině mladík s čímsi "velmi podivným" na hlavě! Už pouhá přítomnost onoho individua byla políčkem do tváře civilizované dopravě! S arogancí vlastní podobným "pasažérům" vyhledával po celou dobu spory se spolucestujícími a zcela příznačně obsadil první uvolněné místo! (Pro úplnost dodávám, že jsem ho o necelé dvě hodiny později zahlédl před nádražím Saint-Lazare.)

Vzhledem ke všem těmto okolnostem děkuji předem za urychlenou odpověď a zůstávám v dokonalé úctě.

APOKOPY

Nasj doautlins apovsi mladmužtém ješjin skrkkt bydělčeska žžiraf. Nhlavměl klobozprým. Najed smlád pusdo svéh sou žemuprýšlap nanoh. Alepakuvid volmahl sezt.

Ods hopot skamk muradab pos horknof ukabáton v.

SYNKOPY

Napil jm daubusu lkys apoml smlaho mže třtě jicha skrm krýby děčedé žifě. Nvě mělbouk sozným prem. Nanou semlánec pil dohosouda že mu prýpenahy. Aděl volmsto aděl set.

Odledne jm hotkal skadem krý murdil aponul horlík ubátuněš.

JÁ

No já se tomu nedivím: chlap, kerej by vám nejrači zpřerážel hnáty, to jednoho dožere. Ale málem se mu eště vomluvit a vzít roha, jak vidim volný sedadlo, tomu já říkám bejt posera. Já ho viděl těmadle vočima, na zadní týdletý, plošině. Na mý gusto měl krapet dlouhej krk, teda to jelito, vo kerym vám tu povídám, a taky moc divnej klobouk, s takovym jako prýmkmem nebo co. Já bych s tím mezi lidí nelez, já ne. Ale komu není dáno, tomu není pomoci, jak já dycky říkám. Ale jak povídám: málem se mu eště vomluvil a hezky rychle zved kotvy, podělanec. Já bych tomu sviňákovi rozbil hubu, co by si lajs mi dupat na nohy, já teda jo.

V životě se dějou divný věci, to vám říkám já. Já si dycky vzpomenu na ty hory, co se jako nescházej. Vo dvě hodiny pozdějc, já ho zmerčil na Římskym nádvoří. Eště s jedním takovym, a ten mu říkal, na vlastní uši sem to slyšel: "Měl by sis sem našít knoflík." Já to viděl, ukazoval na kabát, takle nahoru.

VULGÁRNĚ

No to sem se vole nasral vole do eska ne, ňák vole kolem poledne ne. Tak sem tam vole vlez a koupil si vole lístek ne a najednou vole čumim jak vrána ne, stojí tam takovej vole kriplík co tam vole stojí blbej jak patník ne, kejhák vole jak teleskop a s kusem špagátu kolem vole hučky ne, by ses posral. Čumim na

něj vole ne páč vypadá tak blbě, blbej jak patnik ne, a hele ho vole najednou se začne montovat do vole nějakýho kripla co tam vole stojí vedle ne. Heleďte vy, povídá, nemůžete dávat bacha, povídá, heleďte vy to děláte naschvál, povídá, bečí tam jak kráva vole ne, že mu prej vole šlape na hnáty, povídá. A celej šťastnej se de vole posadit, prostě patnik vole ne.

Za dvě vole hodiny jedu přes Římák ne, a ten vole kriplík tam vole kecá s jiným kriplíkem ne. Hele, povídá mu vole ten druhej kriplík, by sis měl semle přišít knoflík, povídá a čumí vole tomu prvnímu do vejstříhu vole ne, vod raglánu.

FILOZOFICKY

Jen velká města mohou fenomenologické spiritualitě objasnit podstatu pravděpodobných temporálních koincidencí. Filozof, vstoupivší čas od času do malicherné nicoty autobusu linky S, si nemůže nepovšimnout, díky zostřenému pineálnímu vidění, pomíjivých symptomů předvědeckého vědomí postiženého dlouhým krkem marnivosti a náhlavkovým prýmkem totální ignorance. Tato bytnost se zbaveností entelechie se někdy uchyluje do kategorického imperativu své rekriminační životní aktivity proti neoberkeleyovské realitě ideálního mechanismu. Implicitní etický postoj nutí pak nevědomějšší z obou uchýlit se do prázdné prostorovosti a rozložit se na podstatové háčkovité prvky.

Filozofické rešerše vrcholí obvykle mystickým setkáním s touž bytostí rozmnoženou o další druhořadou repliku, jež noumenálně radí transponovat v rovině racionality pojem knoflíku situovaného sociologicky příliš nízko.

NEŠIKOVNĚ

Nejsem zvyklý psát. Neumím to. Rád bych jednou napsal tragédii nebo sonet nebo baladu, ale ono to má pravidla. To mi vadí. Takové věci pro našince nejsou. Už teď je to pěkně špatně napsané, co jsem tu napsal. No co. V každém případě jsem dnes zažil něco, co bych rád písemně zaznamenal. Písemně zaznamenal, to není zrovna nejlepší. Bude to jedno z těch klišé, co odpuzují redaktory, co čtou

knihy pro nakladatele, co hledají originální kliše v rukopisech, co nakladatelé vydávají, když je předtím četli redaktoři, co je odpuzují kliše jako "písemně zaznamenat", což je ale to, co bych chtěl udělat s něčím, co jsem dnes zažil, i když jsem jenom našinec, co mu vadí pravidla na tragédii, sonet a baladu, protože nejsem zvyklý psát. Do prkýnka a jsem tam, kde jsem byl, a ani nevím jak. Z toho už se nevymotám. Ale co. Popadněme býka za rohy. Zase kliše. A navíc tenhle chlápek neměl s býkem nic společného. Hledme, to není špatné. Co kdybych napsal: Popadněme mladého býčka za prýmek jeho plstěného klobouku. Třeba to bude originální. Možná bych se tak mohl seznámit s pány z Akademie, z kavárny Flóra a z Bottinovy ulice. No ne, vážně, proč bych nemohl dělat pokroky. Žádný spisovatel z nebe nespádl. To je silné kafe, tohleto. Se vším se totiž musí s mírou. Tomu chlápku v autobuse právě chyběla. Zničehonic se obul do svého souseda s tím, že mu šlape na nohy pokaždé, když někdo nastupuje. A když skončil, honem se utíkal posadit na sedadlo, které se uvolnilo vevnitř ve voze, strachy celý bez sebe, že dostane pár facek. Podívejme, dostal jsem se docela daleko. Ani nevím jak. Ale nejhorší mám před sebou. To nejzamotanější. Přechod. Tím spíš, že tam žádný přechod nebyl. Radši toho nechám.

DIALEKT

Toš f tem časó polednim krpejó het v tem autobusó a vokónó kol. No toš tam bel takové márné hajhaj s takové cancor na flagáčó. No meslem si: toto je mně struj - gdeš ten štricák spóstí bandurskó a gajdĭ, pajtáš, na takové kmotřiskó tam. É, prdlik, paskřevac nevyčválené, chytĭ zglofec a hebno hapete prič. A juž je v drde. No bať, sedĭ fčelka jak čava přibité.

No ledĭ, v mněstě se pravda dějó vjeci. Muhlo beťtag zo dvje hoďin, gdeš ho vidĭm, no ješlepak, teho caloňa s takové hanšpigl ješče. Čabrió se tam - hovno je po oboch. Toš ten hanšpigl čóci na mantó teho nemrguta a povedá: Mněl bes na té hábe nechať přišit' drcó.

É bzďinó, takové mněsto.

Krom obvyklých puchů velebných duchů, kamarádů divných smradů, zde odpočívajících bojovníků, zrudlých pyjů rohovníků, starých panen jako řemen, chlívníků a jejich semen, majitelů a cizoložnic, živitelů a zvlhlých ložnic, kalkulací, machinací, záštiplných menstruací, tanečních hodin a otců rodin byl na zadní plošině cítit pronikavý odér dlouhého mladistvého krku, líteho klobouku a slabomyslného prýmku. Zakrátko ke mně pronikl štiplavý pach nesváru a vzápětí i zdušený smrad zbabělosti - natolik výrazný, abych o dvě hodiny později identifikoval jeho původce před nádražím Saint-Lazare. Vyznačoval se též lítostivým zápachem horního knoflíku přšipláště, který se marně snažil utajit vybroušenému čichu svého přítele.

MNOŽINOVĚ

V autobuse S předpokládejme množinu A cestujících vsedě a množinu B cestujících vstoje. Na jistém místě mějme množinu O čekajících osob. Necht' C je množinou cestujících nastupujících; množina C je zároveň podmnožinou O a sjednocením množiny C' , která je množinou cestujících na plošině, a množiny C'' , která je množinou cestujících, kteří se chvátají posadit. Dokažte, že množina C'' je množinou prázdnou.

H budiž množinou hejsků a $\{h\}$ průnikem H a C' , omezeným na jediný prvek. Následkem deformace nártové plochy chodidel h působením chodidel y (libovolný prvek z C' kromě h) vytváří se množina R rozhořčených slov, pronesených prvkem h . Pak množina C'' již není množinou prázdnou. Prokažte, že se skládá z jediného prvku h .

Budiž nyní CH množinou chodců, nacházejících se před nádražím Saint-Lazare, $\{h, h'\}$ průnikem H a CH , K množinou knoflíků u svrchníku, jenž je částí h , K' množinou možného umístění prvků množiny K podle h' . Prokažte pravdivost informace prvku h' o nonkonformitě formace K .

Věc podivná stala se dnes
kol poledního, když jsem stál
v autobuse linky S,
jenž divoce se městem hnal.
Mladík tam trčel opodál,
na hlavě klobouk s prýmkem měl.
Byl stár toliko dvacet jar
a v tiché pýše si tam čněl.

Dle toho, jak ten klobouk nes',
rozumu příliš nepobral.
Krk, ten dávno překročil mez.
Však poslyšte můj příběh dál.
Vedle něj lýtý chlapík stál,
jenž, neznámo proč, bohužel,
se na mladíka rozhněval,
ač na zádech pět křížků měl.

Na nohu dupl mu, zuřivec,
a břich mu loktem zrádně ťal.
Mladík, zneklidněn, cosi hles',
však nerovný boj rychle vzdal.
Nevěda, kam by hlavu dal,
vyděšeně se rozhlížel;
a bez meškání odspěchal,
když v dáli volné místo zřel.

A to je vše. Leč nakonec
k dobru rád bych tu dal,
že potkal jsem ho, zvláštní věc,
téhož dne zas, nač bych vám lhal.

SAY IT

Polledd nyee shpish canal linnse S. Yinnokh z'hroob a dwatset shest let starr, mnyeck key clobbowk, meesto stoohy ozz dobb nea preemeck, ness wickler dlowhea kirk. Wsheh wobbits nah tlatsh anyi'tse nazzass staff cahkh. Zmea nyennee yinnokh sir rostshilloo ye nasweh'ho sow cedda. Witchee tah moo, zhe do niey ne'woos tahler wrah zhee. Platsh tyi wee tawn, snuh a odoor azz nossed. Natto oowidyee woll neh meesto a werhne secknye moo.

Oh dwye hodyiny pozz'dyeyi sir prock hahzee sprzhee tell emm (takkie taco wee dandy) po Rzheems kehm nahdwor rzhee przhett nahdra zheem Sent-Lazzahr. Tenn moo rzheekah, zhebby simn yell neck hatt przhi sheet cnoff leek weash. Ookas zoo ye come, awys wyetloo ye protsh.

MOTÁK

T., jel sem na šaušprunk a zbodnul svršek v drožce, ale topr byl lagric. Slízli mě u role, kde ten čánek typloval s habr. Zamotej jezuitu, nebo nejdu z vily. L.

PŘEKLAD

V autobuse S v hodině špičky. Chlápek v dvaceti šesti letech, má měkký klobouk s pletencem z různých šňůr. Také má krk příliš dlouhý, jako by se mu tahalo za něj. Lidé vystupují. Chlápek v otázce se popuzuje na jednoho suseda. Vytýká mu neustálé vrážení do sebe pokaždé, když jde kolem někdo. Má hlas plačtivý, který by chtěl být zlý. Potom uvidí místo volné a žene se na něj.

Dvě hodiny později vidím ho na Římském dvoře před nádražím Svatý Lazar. Je s kamarádem, říkajícím mu: "Měl by sis nechat dát jeden knoflík navíc na tvůj lehký plášť." Ukazuje mu kam (na výstřih) a proč.

PROTEZE

Zas jednoho rudne to kolo z polední hory jsem asidna v zadní ruplošině lautobusu plinky kosrovšimla je-li mánka kos ba ne zvykleta dlouhý má krk embrya nos pukl oboukemp, na vaně mží bylomí stonástu hyká ozdobnýčko prý meká náhleny sekvojunák pobořil tunamá postarší houpána mátuco véhomaze vnějšku, lže kyprý osev na ráně hoplausch válně pytlačí. Lov zápětíku viděl sovolné zemí stokrát adam vrhl pase mi koně mu.

To medvědohodiny má pozdějijij semtamhoní potkalce na Zuřímském haná-dvoří se s brujiným phejskem, skterý domu zradil, babyce posunul úhorní šknoflík bubu zásvrchníku vodopár akcenti metrů vvvýš.

NĚMECKY

Hojte mitág když jsem fároval busem, přištajgoval na zadní platform takový mladý muž s lange krkem. Na hlavě měl hůt s takovou círšnůr. Ten mladý muž hojloval, že mu soused, takový jeden fotr, že mu trejtuje na nohy. Ale rychle nechal toho štrajtu, když viděl frajplac. Šturcnul se tam a seděl.

Dvě hodiny potom jsem ho trefoval na Rémrplace před Lazarským bánhofem s takovým kamarádem, ten rátoval, aby si nechal pošíbrovat jeho knoflík na kabátu pár centimetrů víc vysoko.

AMERICKY

Tohle odpoledne zrovna když tejkuju tu eslajnu vidím jednoho mana: suprdlouhý krk, na klobouku dekoraci. V momentě atakuje jednoho starýho mana a argumentuje s ním, že mu šlape na jeho fúty, tedy když jde někdo na bus nebo z něho aut. Ale pak ten argument stopne, když vidí volnej sít. Skáče pro něj a okupuje ho.

Za dvě hodiny ho mítnu na Roumanskvéru s jedním frendem, říká mu: Múvni ten knoflík o pár inčů nahoru. Jako knoflík u koutu. Jako ten frend.

GEOMETRICKY

V pravoúhlém rovnoběžnostěnu přemístujícím se podél přímky o rovnici $84x + S = y$, představuje homoid A, vybavený kulovým vrchlíkem se dvěma sinusoidami nad cylindrickou částí o délce $l > n$, dotykový bod s triviálním homoidem B. Prokažte, že bod dotyku je zároveň bodem srážky.

V případě, že se homoid A setká se středově kolineárním homoidem C, bude dotykovým bodem kružnice o poloměru $r < l$. Určete jeho výšku vzhledem k vertikální ose homoida A.

IDIOMY

Jednoho dne jako stvořeného jsem jel autobusem na kraj světa k Champerretské bráně. Opodál postávalo stvoření ještě zelené, mléko mu teklo po bradě. Kost a kůže, krk jako sedm hladových let, hučku na tři facky, nadýmalo se tam jako páv. Najednou mu něco přelétlo přes nos: pustilo se do svého souseda, kterého už pomalu obrůstal mech, že prý mu šlape na nohy, jak je den dlouhý. "Řeknu vám to na rovinu," pravilo. "Z toho by jedno dostalo mladé." Jenomže ten druhý snědl možná mnoho kapusty, ale nebyl žádný hej počkej - změřil si to vysrkmáslo, jako by spadlo z višně. A žaludská sedma obrátila plece.

O dvě hodiny později, když jsem se vracel pěšky jako za vozem, jsem ji zahlédl na Římském nádvoří. Byla ještě s jednou bez dvou za dvacet, která jí radila, aby si nechala zúžit výstřih. Jako by hrách na stěnu házela, futrál na ni koukal jako tele na nová vrata.

AKTUALITA

Často slýcháváme o nezodpovědném chování jisté části naší mladé generace. Mladí lidé, kteří znají už jen z vyprávění všechny nesnáze, s nimiž jsme se my starší museli potýkat, přistupují k vymoženostem naší společnosti jako k samozřejmosti a ani si neuvědomují, kolik úsilí a práce bylo třeba, aby dnes naše

město vypadalo tak, jak vypadá. Uvedme příklad. Nedávno jsem v poledních hodinách jel autobusem číslo 84. Jistě není pro nikoho novinkou, že v době zvýšeného provozu je často nesnadné najít volné místo a někdy je nutné spokojit se s místem k stání na zadní plošině. Ostatně cesta městem netrvá dlouho: byly doby, kdy trvala mnohem déle. Avšak ne každý mladý člověk si tuto skutečnost plně uvědomuje. Ani "můj" mladík nebyl výjimkou. Mladík zhruba dvacetiletý, poněkud výstředně oblečen, pravděpodobně student, obořil se náhle na svého souseda, který by mohl být jeho otcem. O co šlo? Mladík svého souseda obvinil, že mu záměrně (!) šlape na nohy pokaždé, když někdo nastupuje nebo vystupuje. Musím otevřeně přiznat, že jsem měl v té chvíli sto chutí říci onomu "mladému muži" své mínění. Ale ten zahlédl opodál volné místo, spěchal k němu a - jak jinak - posadil se.

Úcta k tradicím, smysl pro realitu, vzájemná tolerance - to jsou vlastnosti, které u jisté části naší mladé generace postrádáme. Bylo by jistě předčasné nad nimi "lámat hůl". Je třeba na mladé lidi vhodně působit, připomenout jim, že "bez práce nejsou koláče". Vždyť právě oni převezmou zítra otěže našeho národního hospodářství. A bylo by bezpochyby na místě, aby si již dnes vážili hodnot, která jim naše společnost poskytuje.

HANLIVĚ

Trčel jsem tam v tom hnusným vedru celou věčnost, než si to připrděl ten smrdutej autobus s bandou blbců na zadní plošině. Mezi těma idiotama největší paidiot jeden uhrovitej skelet s pěkně přepísknutým chřtánem. Čněl tam s tou svou hučkou jak pštrosí hovno. Pak začal prskat na nějakýho marazma, co mu tam jak pomínutej dupal na kocáby. Celou tu dobu se mohl podělat strachy a jak uviděl jedno z těch upocených sedadel volný, vytratil se jako smrad.

O dvě hodiny později jsem toho vola potkal před tou monumentální zhovalostí zvanou Saint-Lazare. Žvanil tam s jiným pablmem o knoflíku. Říkám si: Můžeš si ho nechat přišít třeba na řít', debile, bude ti to stejně prd platný.

BAROKO

Toho času horko se rozmáhalo, ptáčkové vysokými hlasy pokřikovali, včeličky z kvítí med sbíraly; já s jinými se ubíral ku půlnoci spěchaje. Vtom ihned nevím kde se vzal člověk jakýsi křepkého chodu, kroje a křtaltu přerозličného, avšak ne příliš obratného vzhledu; věci potvorné na hlavě, až srdce trnulo na to hledíc. Z toho nenadále vpěřil se do člověka poblíže stojícího a: "Ó ukrutný chlape," řekl, "nač je mi toto podnikati? Bopomozi té správy!" Však duše vrabčí tajila se pod zevnitřním bleskem a vrtohlavec, rukama lomě a příhody své touže, potáhnut byl volnou seslí; a běžel k ní zálibně ckaje.

I vraceje se nemnoho času po tom, vidím onu bohapustu na Římském ryňku se svým consiliatorem, lžimudrcem jakýmsi rozprávět. K hříchů tu řeč neslyšel já celou; consiliator vrtochův drcek namítati se zdál. Medle pomyslel já sobě: "Marnost nad marnost, daremnost druhou stíhá."

CITOSLOVCE

Hm! Ach! Ó! Haha! E? Au! Fííí! Pch!
Ha! E? Fuj! Hm!

NEČEKANĚ

Když Albert vešel do kavárny, parta už byla pohromadě. Byli tu René, Robert, Adolphe, Georges, Théodore.

"Jak se vede?" řekl Robert.

"Dobrý," odpověděl Albert.

Privolal číšníka.

"Pro mě jeden picon," řekl.

Otočil se k němu Adolphe:

"Co nového?"

"Dobrý."

"Je hezky," pravil Robert.

"Trochu chladno," řekl Adolphe.

"Hele, stala se mi dneska taková srandovní věc," řekl Albert.

"Ale stejně je docela teplo," řekl Robert.

"Jaká věc?" zeptal se René.

"V autobuse, když jsem jel na oběd," vyvětlil Albert.

"V kterým?"

"V esku."

"Jaká věc?" zeptal se René.

"Málem jsem se nedostal dovnitř."

"Jaká srandovní věc?" zeptal se René.

"Byli jsme napresovaný jak sardinky."

"Prima příležitost, jak se otřít o nějakou kočku."

"Pff," řekl Albert. "O to vůbec nejde."

"Povídej."

"Vedle mě stál jeden takovej týpek."

"Jakej?" zeptal se René.

"Velkej, hubenej, s hrozně srandovním krkem."

"Jak to?" zeptal se René.

"Jako by mu za něj někdo tahal, když byl malej."

"Elongace," pravil Georges.

"A ten jeho klobouk, hrozně srandovní věc."

"Jak to?" zeptal se René.

"S takovým jako prýmkem."

"Dobrý," řekl Robert.

"Pěkněj od vaz to byl," pokračoval Albert, "to teda jo."

"Jak to?" zeptal se René.

"Obul se do nějakýho strejce, co stál vedle."

"Do strejce?" zeptal se René.

"Že prej mu šlape na kuří oka."

"Naschvál?" zeptal se René.

"Jo."

"No a co?"

"Co co. Šel se posadit."

"To je všechno?" zeptal se René.

"Právě že ne. Nejzajímavější na tom je, že jsem ho za dvě hodiny potkal znovu."

"Kde?" zeptal se René.

"U nádraží Saint-Lazare."

"Co tam dělal?"

"Nevím. Procházel se s nějakým kámošem. Říkal mu, jako ten kámoš, že by si měl pošoupnout knoflík u kabátu."

"No," pravil Théodore, "to jsem mu řekl."

Poznámka překladatele

U překladu Stylistických cvičení se zdálo v některých případech žádoucí převést těžiště jednotlivých témat do češtinářsky výraznější polohy. *En partie double* tak dalo **Pleonasmy**, *Récit* **Hlášení**, *Parachèse* **Aliterace**, *Ode* **Baladu**, *Noms propres* **Šifrovaně**, *Anglicismes* **Americky**, *Italianismes* **Německy**, *Interrogatoire* **Protokolárně** a *Modern style* **Baroko**. Slovesné časy *Passé indéfini*, *Présent*, *Passé simple* a *Imparfait* jsou jen zpoloviny pokryty **Přechodníky** a **Kondicionálem**. Dále chybí kapitoly *Gastronomique* a *Par devant par derrière*, jež se v české verzi jevily neúnosné, a *Métaphoriquement* a *Contre-petters*, které by v češtině splývaly s jinými tématy. Šest chybějících kapitol je suplováno texty **Inzerát** a **Idiomy** (uvedené ve vydání z roku 1963 v příloze "další možná cvičení"), **Čili**, **Moták**, **Překlad** a **Aktualita**.

Jednotlivé posuny a záměny - které měly vliv i na následné řazení kapitol - byly voleny tak, aby pokud možno nepřekračovaly meze Queneauova přístupu.

Výsledek je následující:

Notations = Záznam	Anagrammes = Anagramy
En partie double ≠ Pleonasmy	Distinguo = Distinguo
Litotes = Litotes	Homoéotéleutes = Homoioteleuton
Métaphoriquement ∅	Lettre officielle = Dopis
Rétrograde = Retrográdně	Prière d'insérer = Knižní novinky
Surprise = Nevěřicně	Onomatopées = Onomatopoeie
Rêve = Sen	Analyse logique = Logická analýza
Pronostications = Prorocky	Insistance = Vytrvale
Synchyses ≠ Hyperbaton	Ignorance = Nevědomě
L'arc-en-ciel = Duha	Passé indéfini ∅
Logo-rallye = Logo-rallye	Présent ∅
Hésitations = Váhavě	Passé simple ≠ Přechodníky
Précisions = Přesně	Imparfait ≠ Kondicionál
Le côté subjectif = Subjektivně	Alexandrins = Alexandrín
Autre subjectivité = Rovněž subjektivně	Polyptotes = Polyptoton
Récit ≠ Hlášení	Aphérèses = Odsouvání
Composition des mots = Kompozice	Apocopes = Apokopy
Négativités = Eliminačně	Synopes = Synkopy
Animisme = Animismus	Moi je = Já

Exclamations = Exklamace
Alors = Teda
Ampoulé = Honosně
Vulgaire = Vulgárně
Interrogatoire ≠ Protokolárně
Comédie = Divadlo
Apartés = V duchu
Paréchèses ≠ Aliterace
Fantomatique = Přízračně
Philosophique = Filozoficky
Apostrophe = Apostrofa
Maladroit = Nešikovně
Désinvolté = Nenuceně
Partial = Předpojatě
Sonnet = Sonet
Olfactif = Olfaktoricky
Gustatif = Gustativně
Tactile = Taktilně
Visuel = Vizuálně
Auditif = Auditivně
Télégraphique = Telegraficky
Ode ≠ Balada
Permutations par groupes croissants de lettres = Permutace písmen ve vzestupných řadách
Permutations par groupes croissants de mots = Permutace slov ve vzestupných řadách
Hellénismes = Helénismy
Ensemble = Množinově
Définitionnel = Perifrasticky
Tanka = Tanka
Vers libres = Volný verš
Translation ≠ Metoda S + 7
Lipogramme = Lipogramy
Anglicismes ≠ Americky

Prosthèses = Proteze
Epenthèses = Epenteze
Paragoge = Paragogé
Parties du discours = Druhy slov
Metathèses = Metateze
Par devant par derrière Ø
Noms propres ≠ Šifrovaně
Louchembourgeois = Galerka
Javanais = Hongkongština
Antonymique = Antonymicky
Macaronique = Makarónština
Homophonique = Homofonně
Italianismes ≠ Německy
Poor lay Zanglay = Say It
Contre-petterseries Ø
Botanique = Botanicky
Médical = Medicínsky
Injurieux = Hanlivě
Gastronomique Ø
Zoologique = Zoologicky
Impuissant = Nemohoucně
Modern style ≠ Baroko
Probabiliste = Probabilisticky
Portrait = Portrét
Géométrique = Geometricky
Paysan = Dialekt
Interjections = Citoslovce
Précieux = Preciózně
Inattendu = Nečekaně
[Čili]
[Inzerát]
[Moták]
[Překlad]
[Idiomy]
[Aktualita]